

6

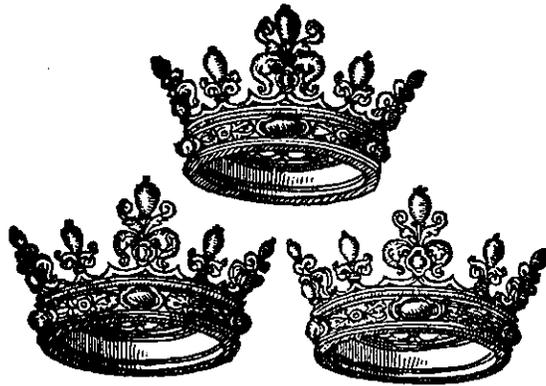
Jeroham ben Meshullam, 14th cent.

ספר תולדות

אדם וחווה חברו החכם הגדול רבינו ירוחם
בר משולם זצל מארץ פרוכינצה

נדפס במנחת השלח מכייסיקו מיט אליוויז כרגדון בן הארון מכייסיקו מיט פיורו כרגדון

פסק השמעת אלכסיס זשלם טקות זשלם עשרה לכרואית עולם בשכש שמובית לאדוככו הדוכנו פראנכ'סקו דו כאל יר'ה אקו.

בויניציאה

אמות כאלו הוא מן הדופן ועקומה למעלה וכן חצר המוקפת א
 אכסדרה ותקרה מן הדרין למעלה ובאמל מגולה וכך על גבי
 אס ים מן הסכך ולכותל ארבעה אמות פסולה ואם לאו כשרה
 כך פשוט כס וכה סכך פסול אם היה פאמצע הסכך וסביבו
 לדרין סכך הכשר אם יש בסכך הפסול ארבעה טפחים פסול
 הסוכה ואם לאו כשרה ואם סכך הפסול מן הגז כדרין סמוך
 לרפנות אינו פסול הסוכה אלא אם כן יש בסכך הפסול ארבעה
 אמות פסול ואם לאו כשרה ודוקא בכוכה גדולה אבל אם הסוכה
 קטנה בין שהסכך פסול באמצע בין מן הגז אם יש בו שלשה
 טפחים פסולה ואם לאו כבוד דמי וכשרה כך פשוט בסוכה וכן
 פסק ר"ף והרמב"ם וה"ר ישעיה אבל בעל הגמרא כן בסוכה גדולה
 סכך פסול אינו פסול אלא בארבע אמות אפילו באמצע וכן פסק
 בעל העמוד וזכרנו בתוספות כי סכך פסול בין מן הגז בין
 באמצע אין ושינוי תחתיו אם יש בו ארבעה טפחים פחות מחצן
 ושינוי תחתיו סוכה קטנה אם יש מן הסכך הפסול פחות
 משלשה טפחים תחתיו ושם פשוט אומר בין בסוכה גדולה בין
 בקטנה בין באמצע בין מן הגז אם יש בו שלשה טפחים פסול
 פחות מחצן כשרה ואם החוץ בסוכה גדולה ויש בו שלשה ט
 טפחים וכן למעשה בין בקטנים בין בפדורין לא הו"מ מעוט
 ובסוכה קטנה בקטנים הו"מ מעוט בפדורין לא הו"מ מעוט
 וכתבו התוספות דבסוכה גדולה חוץ פחות משלשה טפחים תחתיו
 אבל בסוכה קטנה אין ושינוי תחתיו ודוקא כשהאוויר הולך בכל
 אורך הסוכה אבל אם אינו הולך בכל אורך הסוכה ושינוי תחתיו
 ומעט זה אינו נזכרים מלישן תחת בקטנים מן הסוכה כל שהן
 פחות משלשה טפחים כל זמן שהאוויר אינו הולך בארך כל
 הסוכה ועוד פשוט דסכך פסול פחות מארבעה ואויר פחות
 משלשה לא מלצרפים בסוכה גדולה לפסלה כיון דאין שוין ב
 כשיעור לפסול הסכך פסול והאוויר פורש וכן הדרין אם יש אויר
 פחות משלשה ומעט האחר יש סכך פסול בפחות משני טפחים
 ומעט השני כמו כן סכך פסול בפחות משני טפחים אין האוויר
 שבתים משלים לארבעה טפחים שנחשבה כבתים לבוד ולא
 אמרו כן לבוד להחמיר אלא להקל אלא אם שני טפחים סכך
 פסול וכן טפחים סכך פסול מחצן ואויר פחות משלשה מפקדין
 בבתים גדלים כפסול דהאוויר כמחן דליתיה דאמי והכ פסולין
 כמחורין ויש בהן שיעור לפסול וה"ר אש כסתפק בו וכתבו התו'
 דהא דאמרו דאוויר פסול כן בסכך פסול כן בסוכה גדולה
 ודוקא כשהוא מתחיל מן הדופן האמצעי והולך על פני כל הסוכ'
 עד הפתח שהרי חונן האוויר או הסכך הפסול כי כשר לפשר ואין
 סם דופן רביעי שלא נשאר לכל זר אלא שני דפנות ואז כל הסוכה
 פסולה אבל אם מתחיל האוויר אן הסכך הפסול מן הדופן שבגר
 מהלך לדופן שכתבו אם נשאר מן הסכך הכשר לגז דופן ה
 האמצעי כדי הכשר סוכה שהיא שבעה טפחים הרי הסוכה כשרה
 ובאותו גז שיש בו שלשה דפנות בהפסול אכל לגז הפתח פסולה
 מאחר שאין לרנח הפתח דופן לא הכל פרוץ דרך הדופן שכתבו'
 בו ואין נשאר שם רק שני דפנות מב דרין ופסולה ואם סכך
 פסול מפקדין ונשאר אכל הפתח הכשר סוכה ופחות מ' אמות
 עד הדופן האמצעי הכל כשר החיטון על ידי דופן עקומה ואפילו
 שאינו מחסבין הסכך כאלו עקום להכשיר החיטון ע"כ בשביל זה
 לא נפסלה הפנימיות ואם אין האוויר והסכך הפסול הולכין על
 פני כלה אלא באמצע הסוכה כגון שיש באמצע סכך פסול ד על
 האוויר שלשה על שלשה כשרה כל הסוכה בין מה שבגר בין
 מה שבגר הפתח ואפילו מה שבגר האוויר או מה שבגר הסכך
 הפסול האויר והכל מחובר לשיעור הכשר סוכה והל כפסול הו"כ

מן הסוכה דמיתר בלא דפנות כ"אפה אכתוב ואפילו שאין כדי
 הכשר סוכה מאנו עד הדופן האמצעי מנתרפין זה עם זה ל
 לשיעור הכשר סוכה האוויר והסכך הפסול פוסלן מאחר
 שהסכך סוכה מתחבר יחד מן הדרין ע"כ תוכן דברי התוספות
 סכך ע"כ אכסדרה שיש לה פנימין כשרה כלומר האכסדרה היא
 סביב החצר והאכסדרה יש לה תקרה סביב החצר והתקרה ע"כ
 פנימיה שיה עמ דים וסכך אויר החצר וסכך הסכך על תקרת
 האכסדרה ויש בין כותל האמצעי של האכסדרה עד הסוכה ל'
 אמות דאין אלו יכולין לומר דופן עקומה ואם החצר מוקפת א'
 אכסדרה או כמו שכתבתי ואין לסוכ דופן אלא האכסדרה המקפת
 אותה צריך שיהיו לאכסדרה פנימין פי עמודים הרב"ב ולא יהיה
 בין עמוד לעמוד שלש טפחים דאמר לבוד ובשרה ואם יהיו
 שני דפנות דעריבן כמין ג"כ כה והאכסדרה
 במקום דופן שלישי די שיהיה לאכסדרה פס'
 אכלומר כשתתק טפח עמוד אחר מעומד לסוכה
 כנגד היוצא או שני פנימין שאין ביניהם שלשה ואפי שאין באחד
 מהן פותח טפח ויהיה ביניהן פותח טפח ואם אין לאכסדרה
 פנימין פסולה ולא אמרו פי תקרה של האכסדרה יורד
 וסותם ויהיה במקום דופן ואם האכסדרה רחבה יותר מן הסוכה
 ויש לה פסין ואותו פס גדלה מבחוץ ושה' מבפנים כגון שבלט
 מאחרי הסוכה כה שאינו בולט בתו הסוכה
 כשרה שירוש דבין ראיכא פסין אמרו פי
 תקרה יורד וסותם ואינו צריך צורת פתח ודוקא שני התקרה
 מגולה ונראה למטה מן הסכך דאם כשהו בסכך פסולה עד שהיא
 בה צורת פתח כך פשוט בסוכה פסל כלומר סכך היוצא מן
 הסוכה נדון כסוכה כלומר שהסוכה היוצא מן הקנים יוצא ארסיהן
 חוץ לסוכה ונעשו דפנו לאותו סכך היוצא חוץ לסוכה ואע"פ
 שלא הוצא לחוץ ראשי הקני היוצאין לא אמרו כן נעשה בסכך
 הנעשה משני לא נדון כסוכה וכשרה וכן קנים יוצאין בו הסוכה
 ואין לה רק דפנו ודופן עם ארסיהן הקני יוצאין כן דופן
 ונמשכת דפ הא' לחו עם אותם ראשי הקני היוצאין ששאר דפני
 ענאו וכמו שאין לו לא דופן אלא חנות הקני יוצאין א"כ נדון
 כסוכה וכשרה כך פשוט כס וכה העושה סוכתו כמין צריך כלו
 שני שפועי בלא ג"כ כה או שסכך הסכך לכותל בלא
 ג"כ והחרי ראשי הקורן מהכותל כה ושום
 א' משלו א' לה' ג"כ פסולה אכל העשו' כמין
 צריך אם עשה כמין זקוף כבוכה טפח על הקרקע ועליו ה
 הוסיט ראשו של שפוע למטה כשרה וכמו כן הסוכה שסמכה
 לכותל אם הרחיק הסכך מן הכותל טפח סמוך לכותל ג'
 רחב טפח וסכך עליו ראש השפוע העליון כשרה וזוירו ע'
 עשויה כך ודוקא שיש רחב' למעלה מי כלומר אחר'
 שתמורד מן הקרקע ולמעלה י' בגובה תמנא
 ברחבה למעלה שבעה על שבעה ואז כשרה כה
 כל זה פשוט בסוכה והא דאמרו כה הגביה
 מן הקרקע טפח או הרח' מן הכותל טפח דכשרה
 לפי פירוש ר' מייירי שאינו טפח שהגביה או הרח'
 שהיא סתום ולפי פירוש' אפילו שאינו טפח אינו סתום אלא אויר
 חשבי ליה כסתום דה' לבוד וכן משמע מהירושלמי והא
 דאמרו דדוקא שיש רחב למעלה מ' דחשבוין שפוע הדרין
 עד גובה עשרה לרפנות והשיור שלמעלה מ' גובהו לסכך
 והראש כתב שמונת לושן כשפוע הדרין אפילו תוך גובה ימרי
 דהוא הפסל היוצא מן הסוכה מחבלת של קני או של קש אם
 עשאה לשיכיה אין מסכבין בה ואם עשאה לסיוך מסכבין בה
 וסתמא

פד קמא

וסתו
 לשכי
 כהכ
 גדול
 להש
 מסכ
 מקו
 שפה
 שמו
 צמר
 אינו
 לפי
 כהן
 מהו
 אחר
 מנה
 או ל
 סוכ
 שאל
 שלג
 ענמ
 וסוי
 פד קמא
 פסו
 טמר
 טומ
 דבר
 סמך
 אפיו
 הסכ
 פי ש
 הסכ
 ותע
 דין
 כן כ
 ששכ
 למע
 למע
 ובין
 שלש
 ע"כ
 חבו
 ודוד
 חבו
 ישכ
 כד
 ריף
 מחל
 עלו
 רוב
 הרב
 אצל
 העו
 הסכ

8

א. מימרה (דרכה) [דרכי
 אכל] שם דף י"ט (ע"א):
 ב. ממימרה (דרכה) לרבה
 משמיה דלמתידי כי רב
 דף (ע"א) [י"ז] [ע"א] ושם
 בגמרא דף י"ט (ע"א):
 ג. מימרה (דרכה) [דרכי
 אכל] שם י"ט, א':
 ד. מוספות [שם] א' ד"ה
 אלו והר"א שם
 בפסקיו [שם] סימן ל"ג:
 ה. טור [סוף סימן] שם
 אכ"ז הר"א שם; מוספות
 [שם]:

ציונים דרמ"א

הר"ב (ב) רבינו ירוחם
 נתיב ח' חלק א' (ג, ג):
 ס' ר"ן סוף פרק קמא
 [סוכה ג, א ד"ה גבי]:
 ג' טור [עמוד מקינן]:

הגהות והערות

[ח] התוספות יום טוב
 הוא כנלאים, אך הר"ע
 כעטרה הוא בעקלים פ"א
 משנה א ד"ה ונל:
 י"ז רדב"ז חלק א' רמ"ו
 [מ"ד סימן אלק ש"ן]:
 [צ"ח] תוקן ממחברות אמ"ד
 מקי"ד (פרוסם), וכ"ה מקור
 חיים, נתיב חיים ופירוש נתיב:
 [ס] החידושים לטובה
 הנדפסים במידותי הרש"א,
 הם נאמנו לרבינו, כדומה:
 [כ] חובות "הלך כו"
 נגמלות כדפי"ר אהרי מיתות
 "גמול שם" שפ"ק יב,
 ולפינו מוקן ע"ס דמשק
 אלו, אך כנגמלות הרש"א
 כמד למקו מיתות "הלך
 כו" שפ"ק יב, ובמקומם
 ז"ל "אלו איכא", וכן מיקני
 במחברות ויהינן סבורי:
 [כא] בדאורייתא ל"ק"ק זה
 על מיתות "אל י"י" שפ"ק
 ג, ולפינו מוקן ע"ס דמשק
 אלו, והנהגות הרש"א,
 וכ"ה במחברות ויהינן סבורי
 מר"ב:

[כב] הטעות
 במחברות אמ"ד ח"ב:
 [כג] בדפוטיה אמרוניס
 הגיחו במקום "הפסק"
 "הפסק":

[כד] תוספת מהדורת
 פלתיק מקע"ט:
 [כה] עיני נחידותי הסם
 סופר מולין דף י"א, וש"ס
 חס סופר י"ד סימן רעו:
 עטרת וקנים

תרל"ב א) ודוק שהולך
 על פני כל הסוכה, אבל אם
 אינו הולך באורך כל הסוכה
 ישנים תחתיו, מטעם זה אין
 נוהרים מלישן תחת נקבים
 פחות מג':
 ב) והא דתנן פסול מוסף
 בארבע ואויר בשלשה
 היינו דוקא שהפסיק
 המורה ויחזיקו היינו

ג אלא שבעה על שבעה. אינו מדוקדק, לאפילו יש זה ט'
 ומחלה [ן] ספק פסול ג' טפחים פסולה, כיון דאי שקלת ליה לפסול
 ליתא הכשר סוכה, (י"ט) וכמו שכתוב לעיל בצו"ע. וכן משמע מלשון
 רש"י [סוכה י, ב ד"ה א"ל הסם]: ד ואף שבמבואר וכו'. עיין

בטור [עמוד מקינן], וממלא דלם יס
 לה ג' לפנות והפסול הולך על פני
 ארכה פסולה, ליתא בכל ג' אלא
 דופן ומחלה. ואם הפסול הולך
 לרחבה, אם נשאר (י"ט) שיעור סוכה,
 כשר שם. (י"ט) ואם יש פחות מד'

אמוס (הדופן) [מדופן] י"ט האלמנה מד'
 עד סוף הסך פסול, אף חלק
 החילוף כשר, דאמרינן דופן עקומה.
 (י"ט) ואם אויר מפסיק, פסול החילוף.
 ואם מחובר מן הצדדין, מאטרף
 הפנימי והחילוף להכשר סוכה. וכן
 כתבו התוספות [סוכה י, א ד"ה אויר]

ורא"ש [שם פ"א סימן ל"ג] ורבינו
 ירוחם [נתיב ח' ח"א ג, ג], וכן כתב
 הלבוש [שפ"ק כ]. ורמ"א קילר
 בלשנו: ה אב יש סכך וכו'.
 מיהו אם אין בפסולים ד', לא
 אמרינן שיהא חשוב כסתום מממת

לבוד, ללא אמרינן לבוד. להחמיר
 (טור סוף סימן). (י"ט) פירוש, נהי
 דאמרינן דחשוב כאלו שניהם
 סמוכים זה לזה, מכל מקום לא
 אמרינן שהוא כמפורד וסתום בסכך
 פסול. עיין מה שכתבתי סימן תקכ"ב

סוף סעיף א' [פ"ק ט]:
 ד' אב' בסוכה קמנה כו'. שם י"ז ב' נהי דלא שור כו' בסוכה קמנה כו'. ושם
 י"ח א' בסוכה קמנה בקנים כו'. ורבינו כאויר, כמו שכתוב בסעיף ב': [ז] וישנים
 תחתיו ומצטרף כו'. שם י"ט א': [ח] [נפתי] א' אויר בין כו'. שם (י"ד) [יז]
 א' מה אילו איכא סכך כו', [ושם ע"ב] ולמד נמי דלא שור כו'. ושם י"ח א'
 אמר אביי אויר כו' [פליגי בה רב אחא ורבינא כו'], וקימא לן כמאן דאמר
 לקולא, כמו שכתוב ריש פרק ו' דפסחים [נה, ב] ובפרק (ד') [ז] דחולין [ג],
 [ט] ומצטרף כו', שם [טוכה] י"ט א': [י] [נהג] ודוקא כו' אב' בלאו
 הכי כו', דאם לא כן למאן דאמר [שם י"ח, א] אין לבוד באמצע היאך מבשרין
 צלחה מרובה מהמתה, וסוכה עניה כמו שכתוב [שם [כב, א] סוכה המדובלת
 כשירה, ועיין רש"י שם ד"ה עניה כו'. וכן שם י"ט א' רבה כו' בר תנה אמר
 רבי יוחנן לא נצרכה כו', ומשמע דאף במיעוט ישנים תחתיו, דאמר [בגמרא
 [שם] גי'ן כסוכה, ועיין רש"י שם ד"ה אמר ליה רבי אבא כו'. וכן מדמדה
 [שם ע"ב] לטיט הגרוק שמצטרף, ושם טובלין גם בטיט אבא אידן, רשב"א [שם
 ע"א ד"ה רבין] י"ט, ועיין תוספות שם י"ח א' ד"ה אין [לבוד] כו': [יא] והא
 כו', רא"ש שם [פ"א סימן ל"ג] ותוספות י"ז א' ד"ה אויר כו', מהא דפסל היוצא
 מן הסוכה [שם י"ט, א]: [יב] [נפתי] ג' סכך פסול כו'. גמרא שם [יז, א]:

(ג) כשרה וישנים תחתיו. לכיון שהוא דבר מועט הוא
 דליתיה דמי. וכמו שבלוש [נפתי] ח' צוה, שצטל הוא אכל
 הכשר כדון כל איסור המתצטל בהימר, שנעשה האיסור הימר,
 קשה לי הא לא אמרינן כן אלא בשאין ממירין אותו, ואלן
 אותו, וי"ע. ואפשר שגם זה הפסול

למטה ממנו הוא והכי אמרינן
 י"ז נמי, מן המורה אפילו במקו
 האיסור צטל צדו, דהא מקשה
 ילפינן [מולין י"א, א] דצטל צדו, וי"ע
 ידעינן מן המורה ומן המצטרף
 ואפילו הכי אמרינן תורה [שמות
 [ז] וזיל צמר רובא, ובאיסורין [ש] [ג]
 להשליך האיסור היינו מלפני
 ובסוכה של מטה אוקומה
 דאדאורייתא, עכ"ל. דבר זה

ראוי להיכתב ולומר דמן התורה
 אפילו במכיר האיסור אין צריך
 להשליך אותו, מ"ו לומר כן, דכ"ה
 כתבו התוספות [מולין] בפרק
 הגשה דף ז"ה [ע"א] ד"ה ספק
 אסור כו', והא דקיימא לן [שם]
 [ז] דמן המורה מד במתי צטיל היינו
 היכא שמעורב ואינו יוכר האיסור
 כו', עכ"ל. ומה שהביא [הגהות]

ראיה מקשהדרין, זה לא פגע [א]
 נגע, דהתם לאו מטעם הערבות
 אמרינן זיל צמר רוב, אלא דהתורה
 צטלה דעת המיעוט, ולא שייך [שם]
 שהמיעוט נהפך לרוב כמו שכתב
 אומר בתערוכות שהאיסור נהפך
 להימר. והכי נמי בסוכה שזה הפסול

שהוא פחות משלשה טפחים צטל הוא מטעם שאין שם מקום פסול צוה, לא מטעם תערוכות, אלא שאין בו כדי לאסור כיון שהוא מעט
 דחשיב כמאן דליתיה: (ד) ואין ישנים תחתיו. הא דלמיר בסוכה קמנה אויר מסכך פסול לענין ישנים תחתיו, וכן לענין סוכה
 גדולה פסול אויר בשלשה וסכך פסול גד' טפחים, יגראה לי הטעם שצ"איר נראה לענין טפי ההפסק בסכך שג"ה פסול

עריך להם דמהריק"ש
 תרל"ב סוף סעיף ב' [בשירה]. והא דאויר פסול בצלעה וסכך פסול בצלעה שאין לה אלא שלשה דפנות וממילא דפון האמצע והמלך על פני כל הסוכה
 הנד הפרון. אבל אם ממילא דפון שמן הנד ומהלך עד הדופן כנגדו, מה שנשאר עד הדופן האמצעי כשר אם יש בו כשיעור, והנשאר לנד הפרון אם יש בו
 אויר שלשה פסול. ואם הוא סכך פסול אם יש שנשאר לנד הפרון הכשר סוכה, יש מהסכך הכשר שלנד הפרון [עד הדופן] האמצעי פחות מארבע אמות, הכי הוא דפון
 עקומה והכל כשר גם הפנימי כמכר דין א' אף על פי שהוא דפון: אם האויר שלשה או סכך פסול ארבעה הוא נאמצע ואינו הולך על פני כל הסוכה הכל כשר ונלתי מתוך
 האויר או הסכך הפסול ומאטרף הכשר זה ע"ס לעיור: [י] [ש' להסתפק]. אם הפסולין ארבעה ואויר פחות משלשה מפסיק בניהם אין האויר משלימו לארבעה

שמשווב אותו כסתום מממת לבוד ללא אמרינן לבוד להחמיר:
 א) אב' בסוכה קמנה כו'. שם י"ז ב' נהי דלא שור כו' בסוכה קמנה כו'. ושם
 י"ח א' בסוכה קמנה בקנים כו'. ורבינו כאויר, כמו שכתוב בסעיף ב': [ז] וישנים
 תחתיו ומצטרף כו'. שם י"ט א': [ח] [נפתי] א' אויר בין כו'. שם (י"ד) [יז]
 א' מה אילו איכא סכך כו', [ושם ע"ב] ולמד נמי דלא שור כו'. ושם י"ח א'
 אמר אביי אויר כו' [פליגי בה רב אחא ורבינא כו'], וקימא לן כמאן דאמר
 לקולא, כמו שכתוב ריש פרק ו' דפסחים [נה, ב] ובפרק (ד') [ז] דחולין [ג],
 [ט] ומצטרף כו', שם [טוכה] י"ט א': [י] [נהג] ודוקא כו' אב' בלאו
 הכי כו', דאם לא כן למאן דאמר [שם י"ח, א] אין לבוד באמצע היאך מבשרין
 צלחה מרובה מהמתה, וסוכה עניה כמו שכתוב [שם [כב, א] סוכה המדובלת
 כשירה, ועיין רש"י שם ד"ה עניה כו'. וכן שם י"ט א' רבה כו' בר תנה אמר
 רבי יוחנן לא נצרכה כו', ומשמע דאף במיעוט ישנים תחתיו, דאמר [בגמרא
 [שם] גי'ן כסוכה, ועיין רש"י שם ד"ה אמר ליה רבי אבא כו'. וכן מדמדה
 [שם ע"ב] לטיט הגרוק שמצטרף, ושם טובלין גם בטיט אבא אידן, רשב"א [שם
 ע"א ד"ה רבין] י"ט, ועיין תוספות שם י"ח א' ד"ה אין [לבוד] כו': [יא] והא
 כו', רא"ש שם [פ"א סימן ל"ג] ותוספות י"ז א' ד"ה אויר כו', מהא דפסל היוצא
 מן הסוכה [שם י"ט, א]: [יב] [נפתי] ג' סכך פסול כו'. גמרא שם [יז, א]:

הגהות רעק"א
 (ג) שם י"ח א' ובכ"ו שכתוב לעיל בשו"ע, ר"ל, דנקיט מחילה שיש בה
 ז' יומר על הסכך פסול. ולענין יש לומר דלם הסכך פסול מן הנד של
 הרביעיית צוה אם הסוכה כולל יומר מ' על ז' דכשר דהשגתן להסוכה מה
 פסול עד מטעם פחות מהג' טפחים ומצדדי לשיעור הכשר סוכה, ומה לנו דמטעם
 לחון עוד סכך פסול, וכן יש לומר אפילו מונח הסכך פסול צד דופן האמצעי
 מכל מקום אמרינן על קמ"ה מהפסול עד ג' טפחים פחות משהו דופן האמצעי
 והנשאר הכי סכך פסול פחות מג' דמנעטם להשלים שיעור סוכה, אבל אם
 הג' טפחים סכך פסול נאמצע הסוכה, י"ל דפסול אם אין בסכך כשר לחוד

סוכה, כיון שכל שטח מקום הסכך הפסול ג' טפחים על כרחך נחשב
 וא"כ לא קמרי דיוקיים צלשון השו"ע דנקט המחבר תהלה שיש יותר על
 פסול ז' על ז' דבהו בכל ענין כשר אף ההפך פסול מזה באמצע סוכה,
 נקט ז' על ז' דה פסול בכל מקום אף אם הפסול מהצד, ודו"ק. ומלשון התוספות
 שבמג"א ס"ק א' משמע דאפילו בפחותים לנד הרביעיית נענין שיעור סוכה
 כשר לחוד: (ד) (ש"ע סעיף ד) אם יש סכך פסול שני טפחים. ואינו

לא הכתוב, דהא יש לומר בפשוטו דאורייתא טפה היה ג"כ ראוי לחקר בסוכה
 לא הכתוב, דהא יש לומר בפשוטו דאורייתא טפה היה ג"כ ראוי לחקר בסוכה

מבדורות כריזתמאן
 הולאת מפאל שאין זיווך בשאל
 מכון יושאל

כתב הרמב"ם בפ"ה סוף דין י"ד וזה לשונו: רואין כאלו הכותל נעקם ויחשב זה הסכך הפסול מגוף הכותל וכשרה, ודבר זה הלכה למשה מסיני. עכ"ל. אבל א"כ יש להבין, כיון דחשבינן לה של הכותל א"כ הסכך הכשר רחוק הרבה מן הכותל. אך נלע"ד דהענין כן הוא, דכך נאמרה ההלכה דחשבינן לסכך הפסול כאלו הוא מן הדופן ונתעקם ואח"כ חשבינן כאלו הדופן נתעקם והולך ומגיע להסכך הכשר, וראיה לדבר זה מהך דאיצטבא שיתבאר בסימן הבא (פ"ה ט - ט) כשהסוכה גבוה למעלה מעשרים אמה ובנה בה איצטבא למעט הגובה ואמרינן בגמרא [ד.] דאם יש משפת איצטבא ולכותל פחות מד' אמות כשרה מטעם דופן עקומה, ושם בעל כרחך כאלו הדופן נתעקמה וכא להאיצטבא וכמ"ש הרמב"ם בפ"ד דין י"ד וזה לשונו: בנה איצטבא באמצעה וכו' פחות מד' אמות כשרה וכאלו המחיצה נוגעת באיצטבא וכו'. עכ"ל. הרי להדיא כדברינו. ונמה שרש"י שם דמה פירוט זה, היינו שלא זה נלמד, אבל מרוביהו נריכי, וגם נאליטנא י"ל קן ע"ש ודו"ק:

ד' דלא אמרינן דופן עקומה אלא במחיצות המגיעות להסכך, אבל אם אין המחיצות מגיעות לסכך לא אמרינן דופן עקומה [ר"ן ו]. ד"ה פ"ה) וכפ' משנה טס]. והטעם נראה דכל היכי דמפטיק אויר אפילו בגובה אין מקום להדופן לצרפה, ואיך נאמר שהסכך הפסול הוא מן הדופן ונתעקם הלא אינו מגיע להדופן שבצד מפני האויר המפטיק. אבל הטור כתב דאמרינן דופן עקומה אפילו אין הדופן אלא י' טפחים והגג גבוה ממנו הרבה, שאנו רואין הדופן כאלו עולה עד למעלה ואז נאמר דופן עקומה. עכ"ל. כלומר שזה עצמו רואין כאלו הדופן עולה עד למעלה. ואי קשיא א"כ גם באויר

נימא דופן עקומה, דאינו כן, דדווקא באויר דפנות שלמעלה מהכשר סוכה שאין בו צורה י"ל כן ולא באויר שעל הגג. שהוא עיקר מקום הכשר סוכה. ולענין דינא יש להחמירוי, וכן למג' הכ"ח (פ"ה) והמג"א סק"א, והט"ו סק"א האריך להקשות על המתמירים, ולפי מ"ש א"ש ודו"ק:

ד' ודע דבסכך פסול פחות מד' טפחים מותר לישן תחתיו דבטל לגבי כל הסוכה, אבל מן הצד דפוסל בד' אמות ובפחות כשר לא יישן תחתיו כשרוחבו ד' טפחים שהוא מקום חשוב. ובאויר אף בפחות מג' שאינו פוסל את הסוכה מ"מ לא יישן תחתיו, אע"פ שפחות מג' מצטרף גם להכשר סוכה כמו שיתבאר מ"מ אין לישן תחתיו כשהולך על פני כל הסוכה דמינכר טובא, או אפילו אינו הולך על פני כל הסוכה אלא שיש בו משך שהאדם יכול לישן כנגדו ראשו ורובו, אבל בלא"ה מותר, שהרי אין לך סוכה שאין שם נקבים נקבים, אלא כשיש אויר משך נכון אין לישן תחתיו ולא לאכול ולא לישב תחתיו, ואינו דומה לסכך פסול מפני שניכר הרבה: L

ו זה שחלקנו בין אויר לסכך פסול ובין אמצע למן הצד, זהו הכל בסוכה גדולה, אבל בסוכה קטנה שאין בה אלא שיעור סוכה זו טפחים, אין חילוק בין אויר לסכך פסול ובין אמצע למן הצד אלא בכל גווני פחות מג' כשרה ומצטרפת להכשר סוכה וישנים תחתיו דכלבוד דמי, וג' טפחים פסולה. והטעם פשוט דכיון דקטנה היא א"א לילך בה בסכך פסול עד שיעור ד' טפחים דא"כ תהא רובה בפסול, ובהכרח לילך בה עד שיעור לבוד וכל שיצא מתורת לבוד פסולה בכל דבר ובכל מקום: ז דופן עקומה שנאמרה ההלכה על ד' אמות הוי בין בדופן אחד בין בכל הדפנות,

פסקי משנה ברורה

רובו, וכן משמע בריטב"א. [ז] במשנ"ב (סק"ה): אינו מדוקדק, דאפילו הסוכה מחוקת ט' ומחצה ויש בה סכך פסול ג"ט פוסלת כל הסוכה. וכ"ה בערוה"ש סי"ג, עיי"ש. [ז] במשנ"ב (סק"ט) ושעה"צ (סק"י) כתב דאין הטעם משום לבוד דבממשות לא שייך לבוד, אלא הטעם דכיון שהוא דבר מועט חשיב כמאן דליתא.

[א] במשנ"ב (סק"ה) הביא ב' הדעות ולא הכריע, וכתב: ואפשר היכי דמן הדפנות עד הסכך הוא פחות מג"ט, לכו"ע יש להקל. ועיין משנ"ב סימן תרל"ג סק"כ. [ב] במשנ"ב (סק"ג): ויש פוסקים שסוברין דמ"מ תחת אוחו המקום אסור לישן ולאכול א"כ אוחו המקום הוא פחות מג"ט. לכן יש להחמיר לכתחלה. [ג] במשנ"ב (סק"ג): ברין איתא ראשו או

הלכך בית שנפחת הגג באו הפחת ונשאר מן התקרה סב לכתלים פחות מד' אמות, ישנים תחתיו כל זמן שיש במקום אחד יש ד' ובמקום לישן במקום הו

ח. זה שנתבאר דסכך פסול טפחים ואויר פוסל בג דאין להסוכה אלא ג' דפני האמצעי ומהלך על פני כי הפרוץ, דהשתא מפטיק הפסול כשר לכשר ולא נשאר מכל אבל אם מתחיל מהדופן שו הדופן השנייה שכנגדה, אם הדופן האמצעית כדי הכש טפחים כשרה שהרי יש לו שמעבר הפתח והיינו לצד ו הוא בג' טפחים אויר בכל אבל אם מפטיק סכך פסול הפתח עדיין נשאר כדי הכש הצד הכשר עד הדופן האמצעי עקומה והיינו פחות מד' אמו הצד הפנימי הרי יש לו ג' ד מתכשר ע"י דופן עקומה האמצעי כאלו עומדת אצל לומר כיון דנוטלין הדופן מן הפנימי, דהא באמת אין נוט כאלו עומדת בשם, וממילא ופשוט הוא דאם הדופן הש טפחים ויש ד' טפחים סכ טפחים לצד הדופן הפרוצה, הפנימי, אבל הצד החיצון אי [טס] הדופן הארוכה והא

ט כ"ז זה הוא כשהאויר או פני כל הסוכה, אבל יש אויר ג' על ג' או סכן וכהצדדים מחובר הסכך כע

[ז] וכ"ה במשנ"ב (סק"י). וכתב: וב על זה שכתבנו דמצטרף הפנימי עיי"ש. [ז] במשנ"ב (סק"ה): דשם ש

ז"ל עלה דמתניתין דשלהי גיטין שיצא שמה בעיר מקודשת וזה לשונו דאלו מגורשת להקל ולינשא לשוק ליכא לפרושי דמשום קול נשרי אשת איש לעלמא. עד כאן. וזו שגגה גדולה שאם זה הנדון נקרא קול בעלמא לא ידענא חזקה מאי היא. ואם לומר שאין באיסור אשת איש חזקה הא ודאי ליתא דבכמה דוכתי אמרינן מוקמינן לה אחזקתה אי פנויה פנויה. ואי אשת איש אשת איש והרמב"ם נמי כתב עד שיהיו שם עדים או עד שתחזוק. והנה לפי דעתם זה שמשוין קול לחזקה כמו ששורפין על החזקות שורפין על הקול. ודבר זה אי אפשר והרי החזק [שבקולות] הוא פלוני מהכין שמע וכו' כההיא דשלהי גיטין ואפ"ה לא מהני להוציא את האשה מחזקתה אם היתה בחזקת אשת איש עדיין היא בחזקתה דדוקא ביצא עליה קול שנתקדשה מהני קול להתירה דטוט אסר וטוט שרי וכן הסכימו המפרשים ז"ל. וכן אם היתה בחזקת פנויה לא מהני קול אפילו חזק שהוא שנים מפי שנים והלכו להם למדה"י להוציאה מחזקת פנויה וכן כתב רש"י פרק המגרש עלה דהא דתניא נשואה אין חוששין לה וז"ל יצא על פנויה קול. שהיא נשואה זה ימים ואנו מוחזקין בה שהיא פנויה אין חוששין לה דקלא דמתניתין היינו שאומרים היום נתקדשה פלונית ע"כ. הרי לך בהדיא דקול לאו היינו חזקה דחזקה עדיפא טובא. תדע עוד דאפילו קול גדול כזה דאמרן בשלהי גיטין דעל ידי דאתחזק ההוא קול בבית דין וכן כתבו הפוסקים ז"ל. אבל חזקה לא בעינן שתחזוק בבית דין. ואעפ"י שהוא דבר פשוט אכתוב לך לשון מהר"י קולון ז"ל בשורש פ"ו וז"ל ואע"ג דהתם מיירי בקול שהחזק בכ"ד וכגון דאמרי פלוני מהיכין שמע מפלוני וכו' פשיטא דהתם דליכא אלא קול בעלמא צריך שיהיה כן. דאלת"ה לא הנחת בת לאברהם אבינו מותרת להנשא שלעולם יצא קול שנתקדשה לאחר. אבל הכא דאיכא חזקה טובא פשיטא דלא צריך שיתחזק בבית דין וכדוהוכחתי לעיל מההיא דמלקין על החזקות וכו' ע"כ. הרי למדת גדולה חזקה. ומעתה אתה יכול לגמור מדברי רש"י ז"ל הפך מה שלמדו הם דמשום קול לא נשרי אשת איש לעלמא אבל בחזקה נשרי ונשרי וזה ברור. קצורו של דבר גדר

הקול הוא קול שיוצא בלי הסכמה ואינו ומתחזק ולזמן קצר. גדר החזקה. שהולך ומתחזק הדבר בלי ערעור לזמן ארוך. ומעתה לנדון דאיכא כמה לטיבותא. חדא שהבאים בחברתה את גרושה החזיקו אותה בגרושה ברוד"ס ארוך בלי ערעור ותו דאיכא עד אחד אומתה דמוכח בגרושה היא. ותו דאיכא עד אחד שהיא את גרושה. ותו דאיכא עדים מפי שנתקדשה ותו דכבר נשאת ולא תצא. ועיקר סמיכות הוה"ה זו על החזקה והנך טעמי צניפים גינהו. והנה"ה לענ"ד כתבתי. דוד ן' אבי זמרא:

סימן אלף שיו (רמו)

שאלה שאלת ממני כמה שאמר לך שהכשירה מקצת חכמים לעשות סוכה בת ג' דפנות בתקנה ולהמשיך מן הסכך לתוך הלי"ואן. תהיה התקרה ולאכול ולישן שם:

תשובה טעו טעות גדולה דהא דאמרינן פסל היוצא מן הסוכה נדון כסוכה הם חשבו מה לי פסל היוצא מלפני הסוכה ואין לו שלש דפנות דפסול מן התורה ואפילו הכי הכשירוהו מפני שבא מכח סוכה כשרה. ומה לי שהפסל הזה יכנס תחת התקרה כיון שבא מחמת סוכה כשרה ולא היא דהתם לא הכשירו אלא אם כן נמשך עמו דופן אחד מג' דופני הסוכה. דמהו דתימא רואין את הארוך כנגד הקצר ואין בה ג' דפנות קא משמע לן רואין את הקצר כנגד הארוך ויש לו ג' דפנות לפסל הזה ואפ"ה דאין רואין את הקצר כנגד הארוך אפילו הכי כשר הפסל דהא אית ליה ב' דפנות דעריבן והדופן הקצר לא גרע מטפה ומכשר. אבל בנדון דידן מה יועיל הכשר הסוכה למה שהתחת תחת התקרה והוה ליה כעושה סוכתו בתוך הבית דהא קיימא לן דופן עקומה מותרת ואין אוכלין ואין ישנין תחתיה. ואפילו לדעת הרז"ה ז"ל דכתב דסכך פסול מן הצד פחות מד' אמות ישנים תחתיו הני מילי היכא דהוי בתוך דופני הסוכה דהפסל חשוב כסוכה אבל בנדון דידן הוא פסל היוצא לפני הסוכה שאין דפנות הלי"ואן. מתירין הסוכה שהרי הם רחוקים מן הסוכה יותר מד' אמות הילכך

הרי סכך תחת התקרה ופסול לכ"ע פישן בתוך הבית. וכל שכן שכל על התורה ז"ל. ויש מחמירין יותר ע תחת אורה אפילו פחות משלשה תמורה. גדולה היא שהרי ראשו הפשר הוא יושן שהרי שלשה טפו תחתיהם אם לא נדחוק דאיירי דש תהא צרור. באורך אדם בינוני ה שומצא פולר ישן תחת האויר וכ המהמרים ומ"מ הנדון אשר בא מקום להסתפק כלל כי לדעת כו

ולענין סיכך על גבי מבוי שיש להתיר אלא לאותה ע השפת יעשה לה תקון אחר דתו הפל שכן להקל מגו דהויא מחיצו מתקנה לענין סוכה לאותה שבת ו לענין אותה שבת תהיה מחיצה ולענין פרוץ מרובה על העומד הסוכה דלא הוה מחיצה לענין לענין סוכה דאמרינן מותר לטלטי של סוכות משום דלא הוה אל וצ"ה אימא איפכא מגו להחמיר ז"ל כפירוש ההלכות עיין עלה תחת המעזיבה ואח"כ פיהת א קדנן בה תעשה ולא מן העשוי אלא היכא דגוף הסכך היה עט המחוכרים אבל הכא דגוף הסו שהתקרה גורמת לו אם הסיר ואעפ"י שיש חולק בזה מכל פשטא דההיא דהדלה עליה ז לענ"ד כתבתי

סימן אלף שיח

שאלה שאלת ממני איך אני אם אני שותה כל ד השינה:

תשובה קיימא לן אין קבע י רגיל לשתות כל צו אפילו אחר השינה אם עדיין הו

ע"ה ברובל חלק 3
בוצאו י"ב בסערי

האכילה אע"ג דלגבי הדין מותר לאכול על ידי תנאי איני סומך על עצמי בזה כלל שנראה כתענית שעות אבל לענין השתייה הוא כדי להעביר המאכל שאכל כלילה וכאלו הוא צורך סעודת הלילה. ופירש רבינו חננאל דדוקא ישן או אכילה אסורה בלא תנאי אבל מתנמנם לא עד כאן. ואין לחלק בזה בין תענית צבור לתענית יחיד שהרי בכלום אין צריך לפסוק מבעוד יום אלא אוכל והולך כל הלילה אם לא ישן חוץ מתשעה באב ויום הכפורים שצריך להפסיק בהם מבעוד יום. והנראה לענ"ד כתבתי.
דוד ן' בי זמרא:

סימן אלף שיט (רמח)

שאלה שאלת ממני על מליגת העופות להסיר נוצתן:

תשובה אין אנו נוהגין היתר במליגה כלל לפי שאין הנשים בקיאות בה ודמיא להא דאמרינן לא בקיאים בחליטה אבל מן הדין בשני תנאים מותר שישים המים החמין בכלי שני דקיימא לן אין כלי שני מבשל. ועוד תנאי אחר שירחוק בית השחיטה יפה יפה לפי שהדם נקרב בחמימות כל שהוא ושוב אין יוצא על ידי מליחה. ועוד כדי שלא יאסרו המים של המליגה כי לפעמים מחזירים את המים על האש לרחוק בהם הקערות ואוסר אותם. וכבר ראיתי מי שכתב שעל ידי עירווי מכלי ראשון מותר. וכגון שיהיה ראש העוף למעלה שהנוצה מצלת בכדי קליפה כיון שהנוצה שוכבת מפסקת בין המים לבשר יותר מכדי קליפה ולכתחלה אין למלוג אלא בכלי שני ויתן המים בכלי תחלה שאין כלי שני מבשל ומטעם זה אומרים אם מלגו עופות הרבה ונמצאת אחת מהם טריפה שמתירים את האחרות ומ"מ אין אנו סמוכים על המליגה כי לפעמים המים יהיו רותחין ממש וגם הכלי השני יהיה חם ועוד העוף רך ומתבשל הדם ונקרב ושוב לא יצא על ידי מליחה והיורא שמים לא ימלוג כלל. והנראה לענ"ד כתבתי:

סימן אלף שכ (רמט)

שאלה שאלת ממני על מנהגנו שאחר סעודת

ההפסד תחת התקרה ופסול לכ"ע והישן תחתיו הוי פישן בתוך הבית. וכל שכן שכל הפוסקים חלוקין על ה"ד"ה ז"ל. ויש מחמירין יותר שכתבו דאין ישנים תחת אויר אפילו פחות משלשה טפחים וזו ודאי תומרא גדולה היא שהרי ראשו ורובו תחת סכך הפשר הוא ישן שלשה טפחים אין אדם ישן תחתיהם אם לא נדחוק דאיירי דשלשה טפחים אויר תנאי ארוך באורך אדם בינוני והוא ישן על צדו שנמצא כולו ישן תחת האויר וכה"ג מסתבר טעם המחמירים. ומ"מ הנדון אשר בא השאלה עליו אין מקום להסתפק כלל כי לדעת כולי עלמא אסור:

לענין סיכך על גבי מבוי שיש לו לחי אין ראוי להתיר אלא לאותה שבת בלבד ואחר השבת יעשה לה תקון אחר דתרי מגו לא אמרינן וכל שכן להקל מגו דהויא מחיצה לעינן שבת הויא מחיצה לעינן סוכה לאותה שבת ומגו דהויא מחיצה לעינן אותה שבת תהיה מחיצה לכל ימי הסוכות. ולענין פרוץ מרובה על העומד ופסל היוצא מן הסוכה דלא הוה מחיצה לעינן שבת והוה מחיצה לעינן סוכה דאמרינן מותר לטלטל בה אפילו בשבת של סוכות משום דלא הוה אלא חד מגו להקל. וא"ת אימא איפכא מגו להחמיר כבר תירצה הר"ן ז"ל בפירוש ההלכות עיין עלה. ולענין אם סכך תחת המעזיבה ואח"כ פיתת את המעזיבה שפיר קרינן בה תעשה ולא מן העשוי דלא אמרינן הכי אלא היכא דגוף הסכך היה עשוי בפסול מדברים המחוברים אבל הכא דגוף הסכך הוא כשר אלא שהתקרה גורמת לו אם הסיר את התקרה כשרה ואעפ"י שיש חולק בזה מכל מקום הכי משמע פשטא דההיא דהדלה עליה את הגפן. והנראה לענ"ד כתבתי: L

סימן אלף שיח (רמו)

שאלה שאלת ממני איך אני נוהג כליל תענית אם אני שותה כל הלילה אפילו אחר השינה:

תשובה קיימא לן אין קבע לשתייה ולפיכך אני רגיל לשתות כל צורכי בלי שום תנאי אפילו אחר השינה אם עדיין הוא לילה. אבל לענין

ואינו הולך
לנדון דיעו
זכרתה שראת
רוד"ס לזמן
חד אומדנא
אחד שראה
שנתגרשה
זכות הוראה
הו. והנראה
זרא:
שהכשירו
ת. ג' דפנות
"ואן תחת
:
מרינן פסל
: הם חשבו
ן לו שלש
הכשירוהו
ההפסל הזה
זכה כשרה
נמשך עמו
דימא רואין
קא משמע
ג' דפנות
נגד הארוך
ב' דפנות
כשר. אבל
למה שהוא
בתוך הבית
אין אוכלין
ז"ל דכתב
ענין תחתיו
זכה דהכל
פסל היוצא
דין הסוכה
מות הילכך

שארית ישראל

שאלות ותשובות

על ארבעה חלקי שלחן ערוך

מאת הגאון האדיר, פאר הדור והדרו, עמוד ההוראה, צדיק, חסיד ועניו וכר

רבי ישראל זאב מינצבערג זצ"ל

ראב"ד לעדת תחסידים, רב ומו"צ בירושלים העתיקה ואח"כ בקטמון

מחבר הספרים: „זאת חוקת התורה“, „שוב ארץ ישראל“, קונטרס „שליחות בתרומה“, קונטרס „היתר עגונה“ (הנרפסים מחדש בסנים ספר זה), קונטרס „פירות שביעית“ ועוד.

חלק ראשון

יוצא לאור ע"י בן המחבר
הרב חיים יודא מינצברג

פעה"ק ירושלים תובכ"א

שנת תשכ"ג לפ"ק

ב"ה, יום ר"ח תמוז, תרפ"ז ירושלים ת"ו.
כבוד האברך המופ' בתו"י וכו'...

יקבל העתק מה שרשמתי לעצמי בנידון שאלתו.

7 ← תוכן השאלה במה שנתפשט בזמן האחרון לסכך הסוכות
בבלפאן ומסדרים רק סדר אחד שתי או ערב. והעצים
ארוכים מגיעים מכותל לכותל שכנגדו באורך או ברוחב,
ובין עץ לחברו יש אויר משהו הולך על פני כל ארכו או
רחבו של הסוכה, ומבואר ברמ"א סימן תרל"ב ס"ב דבאוויר
פחות מג' טפחים שהולך על פני כל הסוכה הגם שהאוויר
מצטרף להשלים אבל אין ישינים תחתיו. והאחרונים ביארו
דה"ה אכילה תחתיו אסור.

ונסתפק השואל אם יש למצוא היתר לאלו הסוכות ואינם
בכלל שכייל הרמ"א, או לא, ואבוא על סדר דבריו.
א. אם הא דאין ישינים תחת האוויר פחות מג' טפחים, עכ"פ
בעינן שיהא ברחבו טפח שזה שיעור חשוב לענין איסור
עשיית אהל בשבת, ולהביא את הטומאה, ולענין סוכה תחת
סוכה, י' ע"א. ולענין הישן תחת הכילה בסוכה, י"א ע"א.
ולענין העושה סוכתו כמין צריף י"ט ע"ב. ולענין סוכה
המדובלת, כ"ב ע"א. ובפרט לטעמו של הט"ז שם סק"ד,
דאוויר חמיר לענין לישן תחתיו משום שגראה לעין טפי
ההפסק בסכך, וכל שהוא פחות מטפח אין ההפסק ניכר, או
דנימא כדעת הק"נ על הרא"ש בפ"א סס"י ל"ד שחולק על
הט"ז וס"ל דאוויר חמיר מהל"מ ואין ליתן טעמים בהל"מ,
וי"ל דהל"מ היתה אף בפחות מטפח כשהולך על פני כל
הסוכה ואבאר מקורם מקור הדין, וממילא יבואר הספק הנוכח.
בסוכה י"ח ע"א פליגי רב אחא ורבינא לענין אויר פחות
מג"ט חד אמר יש לבוד וחד אמר אין לבוד משום
דס"ל דהל"מ לא נאמר לבוד רק מן הצד ולא למעלה באמצע,
וכ"נ ממאי דפירש בגמ' טעם מ"ד הנו' דיליף מטומאה ושם
הילכתא גמירי.

וחקשו בתוס' למאן דאמר הנו', א"כ צלחה מרובה מחמתה
תיפסל עד שתהא מכוסה יפה ומעובה כמין בית שלא
יהא בה נקב, ותי' דהכא מיירי כשהאוויר מהלך על פני כולה
והסיכוך נחלקה לשנים.

וכה דיש לדקדק בקושיהם ממאי דאמרינן בעירובין י' ע"ב
גבי עור העיסלא, דאפילו לענין טומאה דכו"ע מודו דלא
חשבינן האוויר כסתום מטעם לבוד דהילכתא גמירי, מ"מ
בעומד כפרוץ ולחד מ"ד בעינן עומד מרובה ועי"ז נחשב
האוויר כסתום ומצטרף עכ"פ להשלים יעו"ש, וא"כ מאי קשיא
להו דתיפסל הסוכה כשיש בה נקב, הרי העומד סמוך לו
מרובה עליו, ואולי כונתם להקשות בכה"ג, דהסכך דק ויש
נקבים בין קנה לחברו דאין העומד מרובה, או כפרוץ, אבל
לשונם בקושיהם לא משמע כן, וצ"ע.

וזנהו אנן קי"ל דיש לבוד באמצע ולפי ג"ר רש"י לקמן
י"ט ע"א, אמרינן לבוד באמצע רק להצטרף להשלים,
אבל אין ישינים תחתיו, וכן מפורש בירושלמי, ונראה דגם

זה מהל"מ וכדעת הק"נ דלא כהט"ז והלכה כך נאמרה, וראיה
לזה מדה"ת עירובין שם ד"ה עור, שהביאו ראיה מזה לענין
טומאה דהגם דנחשב כסתום ע"י העומד כפרוץ בעינן שיהי'
הטומאה והכלי תחת העור ולא תחת האוויר ובטומאה לא
שייך טעמו של הט"ז, וע"כ דס"ל דהלכה כך נאמרה להך
מ"ד ושפיר ראיתם לענין טומאה דאיתא במכ"ש מסוכה, דהרי
טומאה חמיר מינייה' להך מ"ד, דהילכתא גמירי בטומאה
דאין לבוד באמצע כלל.

ומה"ט לא הבנתי קו' התוס' בסוכה שם על גרסת רש"י
דכל מקום חשבינן אויר פחות מג' כסתום ע"י לבוד,
הרי אויר באמצע פליגי בה ולחד מ"ד לא אמרינן בי' לבוד
כלל בטומאה, ומאי קשיא להו למ"ד דאמרינן לבוד באמצע
גם לאותו מ"ד באמצע, נחית ביה דרגא והלכה כך נאמרה
דמצטרף רק להשלים ואין ישינים תחתיו.

וגם קושיהם השניה על גרסת רש"י דמי יוכל להזהר בסוכה
מלאה נקבים שאין צלחה מרובה מחמתה אלא משהו,
שלא ישן כנגד הנקבים, לא הבנתי שהרי בעצמם תירצו
על אותו קו' למ"ד דאין לבוד באמצע כלל דמיירי כשהאוויר
מהלך על פני כולה והסיכוך נחלק לשנים, ובאותו תי' מתורץ
ג"כ קו' למאי דאין ישינים תחתיו, וכמו שתי' הרא"ש באמת
להך קו' דמיירי בכה"ג, ואמרינן בגמרא דטעמא דמ"ד אין
לבוד באמצע דיליף לה מטומאה מדתנן ארובה שבבית וכו'
ומבואר בהריטב"א (הרשב"א שבידינו ידוע שזה מהריטב"א)
דלא מייתי סיעתא מרישא דיש בו פותח טפח, משום דלענין
טומאה הכתוב עשה טפח כג"ט דעלמא ולא שייך לומר בו
לבוד רק מסיפא דאין בו פותח טפח ואעפ"כ טהור, ופחות
מטפח הכא כפחות מג' טפחים דעלמא ולא אמרינן לבוד
ש"מ דאין לבוד באמצע, ולכאורה נלמד מזה דמ"ד אין לבוד
באמצע בסוכה אפילו פחות מטפח איתמר, דהרי יליף לה
מפחות מטפח בטומאה, ממילא למ"ד דיש לבוד רק דאין
ישינים תחתיו מהל"מ איירי ג"כ אפילו בפחות מטפח, אם
האוויר מהלך על פני כולה לחילוק התוס' והרא"ש, דבוה לא
פליגי המ"ד הנו', רק דחד אמר דבאמצע אין לבוד כלל, וחד
אמר דאין לבוד לענין לישן תחתיו, אמנם מוכרחים אנו לומר,
למ"ד אין לבוד כלל באמצע, דלא לגמרי משוינן סוכה לטומאה,
דהרי בסוכה כתבו התוס' דמיירי כשהאוויר הולך ע"פ כולה,
ואילו בטומאה אפילו בנקב כ"ש ל"א לבוד, כמו כן י"ל לענין
פחות מטפח, אפילו כשהולך ע"פ כולה דלא משוינן לטומאה
והא כדאיתא והא כדאיתא ודון מינה ואוקי באתרה, דבסוכה
פחות מטפח לא חשיב כלל כנו', בפרט לפימ"ש התוס' הטעם
משום דהסכך נחלק לשנים, ובפחות מטפח דל"מ אוהל לא חשיב
כחילוק, משא"כ לענין טומאה דהכתוב עשה בו טפח כג' טפחים,
ועי' נאמר ההל"מ דאפילו פחות מטפח באמצע ל"א לבוד,
ומשם נלמד לסוכה בפחות מג' טפחים דהוא כפחות מטפח
לגבי טומאה דבאמצע ל"א לבוד, אבל בפחות מטפח לגבי משום
כו"ע מודו דהוי כסתום ואין צורך כלל להלכה דלבוד משום
דלא מיקרי הסכך לבוד בהכי, כיון דלכל הדברים לבד מטומאה
פחות מטפח לא נחשב מאומה, ומצינו אפילו בטומאה דבפחות
מטפח אמרינן לבוד והוא בפ"ד דאהלות מ"א גבי מגדל כלים

שבינו לבין הארץ וכו' אם יש שם פותח טפח טמאין ואם לאו טהורין ופירש הרע"ב משום דבפחות מטפח אמרינן לבוד, וכבר נתקשו בזה התפא"י שם, ובמשנה אחרונה פ"י מ"ב דמ"ש מההיא דערובה דלי"א לבוד אפילו פחות מטפח, ותירצו כדעת הרמ"א בי"ד סימן שע"ב ס"ד דלקולא אמרינן לבוד בטומאה, וההיא דמגדל הוא לקולא וכיון דסוכה מטומאה יליף ובטומאה להקל אמרינן לבוד בפחות מטפח, מכ"ש בסוכה דנאמר בפחות מטפח לבוד להקל.

היתר הב' אין כדאי לפלפל בזה.

היתר הג' לחלק בין קטנה לגדולה, דבגדולה יהיה מותר באויר פחות מג' טפחים, אפילו לישן תחתיו יש לו יסוד מדה"ה, ומפלפל השואל אם התוס' כתבו זאת אף לשיטת רש"י, ונסתבך בפירוש דה"ה, ואכתוב דעתי בפירוש דברייהם, לגירסת רש"י ופ"י מוכרחים אנו לומר דעיקר החידוש בפסל הייצא מן הסוכה דנידון כסוכה לענין דישינים תחתיו, דאילו להצטרף הרי אויר חמור מסכך פסול ומצטרף, מכ"ש סכך פסול, וכיון דלענין איסור דאין ישינים תחתיו באויר דעת התוס' בתחילת דבריהם דאין לחלק בין קטנה לגדולה, לזה הקשו על פירש"י דאמאי נקט ר' אושעיא קטנה להשמיענו דמצטרף להשלים, אמנם אח"כ כשהכריחו מכת קו' אפילו לפי גירסתם דחילוק יש בין קטנה לגדולה לענין לישן תחתיו, כתבו דבגדולה ישינים תחתיו בין בזה בין בזה ולהכי נקט סוכה קטנה כונתם דיוכל להיות גם לדעת רש"י כן דבזה מתורץ קו' בתחילת דבריהם אפרש"י דלמה נקט סוכה קטנה, דאילו לגרסתם בלא"ה ל"ק למה נקט סוכה קטנה בנו', ולמה סימו ולהכי נקט סוכה קטנה, וע"כ לתרץ קו' אפרש"י, וכ"נ מהתוס' הרא"ש שגדפס בירושלים, שגם לדעת רש"י י"ל כן, וז"ל וצ"ל כפרש"י דאור גרוע יותר מסכך פסול כיון דסוכה קטנה היא גראה כאילו אין כאן סכך, הלכך די לו בזה שהוא מצטרף להכשיר הסכך אבל אין ישינים תחתיו, ואפילו אי אמרינן אף בסוכה גדולה אין ישינים תחתיו מההוא דירושלמי אפ"ה מסוכה דיש בה נקבים ל"ק דהא דאמרינן הכא דאין ישינים תחתיו היינו כשאור מחלק לכל אורך הסוכה עכ"ל, הרי מפורש בנו', ועוד נלמד מדבריו דאם נאמר דרק בסוכה קטנה אין ישינים תחתיו האיסור הוא אפילו כשאין האויר מחלק לכל אורך הסוכה, מדכתב חילוקו רק אח"כ כדאמרינן דאירי אף בסוכה גדולה, והרא"ש בפסקיו החליט במסקנתו בתוס' דאור פוסל אפילו בגדולה לישן תחתיו ואפילו בקטנה בעינן שיחלק כל אורך הסוכה, וזה דלא כנראה מתוס' שלו וצ"ל דמאחר דבאנו לידי מדה זו לומר דאף בגדולה הדין כן ומוכרחים אנו לבא לחילוק דהלכה נאמרה רק כשמחלק אורך הסוכה ממילא אין לעשות הברל מקטנה לגדולה דכך נאמרה הלכה.

וכרי"ו נתיב ח' חלק א' כתב בשם התוס' דרק בסוכה קטנה וכשמהלך ע"פ כל אורך הסוכה אין ישינים תחתיו, והדבר נפלא בעיני שהרי הוא תלמיד הרא"ש ובכ"מ מסכים והולך לדעתו ובכאן נטה מדעתו בפסקיו ולא הזכיר כלל דעתו דאפילו בגדולה הדין כן.

והב"י בשו"ע סתם כדעת הרא"ש בפסקיו דאין חילוק בין קטנה לגדולה והרמ"א הגיה עליו בשם רי"ו דדוקא

שהולך ע"פ כל הסוכה ואיני יודע למה ציין זה בשם רי"ו מיוחד שכן מפורש ברא"ש, ובפרט שהרי"ו לא כתב לפסול רק בקטנה, והשו"ע פוסל אף בגדולה, עכ"פ מאחר שבשו"ע מפורש דאף בגדולה הדין כן אין לסמוך על היתר זה.

15

היתר הד' מחמת שאין ראשו ורובו תחת האויר, הנה על הקו' האריך יכול אדם להזהר בסוכה מלאה נקבים שלא שן תחת הנקבים, נמצא ג' תירוצים בראשונים, הא' תי' הרא"ש והתוס' דמיירי שהאויר מהלך בכל אורך הסוכה והסוכה נחלק לשנים, וכבר נתקשה בזה הרדב"ו בתשו' ח"ד סימן רמ"ו, וכתב דחומרא גדולה היא שהרי ראשו ורובו תחת סכך כשר הוא ישן אם לא נדחוק דאירי דהאויר פחות מג' טפחים הוא אורך כאורך האדם והוא ישן על צדו שנמצא כולו ישן על צידו תחת האויר, וכה"ג מסתבר דעת המחמירים עכ"ל, ועו"ל בכונת הרא"ש דאירי בכה"ג שע"י צירוף חתיכות מגופו נמצא ראשו ורובו תחת האויר והסוכה בכללה צילתה מרובה, רק במקום ששוכב עולה ראשו ורובו תחת האויר ע"י צירוף חתיכות. הב' תי' הריטב"א שכופה ראשו או רוב ראשו באויר ולא תי' דאירי כששוכב על צידו משום דנראה לו דוחק להעמיד דוקא בכה"ג, ועו"ל משום דלדעתו לא בעינן דוקא כשהאויר מחלק בכל אורך הסוכה ממילא אפילו בשוכב על צידו לא יהי' רובו תחת האויר, ומדלא תי' ג"כ כמש"כ דאירי בכה"ג שע"י צירוף חתיכות מגופו נמצא רובו תחת האויר מוכח דס"ל דבכה"ג לא איכפת לן כל שיש הפסק בסכך בין האויר ואין רובו בב"א תחת האויר מותר לישן תחת הנקבים.

הג' תי' הר"ן שעומד ראשו או רובו תחתיו אבל כל שאין בו כדי ראשו ורובו מסתברא דישינים תחתיו עכ"ל, והנה בסתירת דברי הר"ן דמתחלה נקט ראשו או רובו ובסוף ראשו ורובו צ"ל דהך ו' הוא ו' המחלק במקום או וכונתו או רובו ודעתו כהריטב"א דראשו לחוד סגי, אבל עדיין קשה דהרי רובו היינו רוב גופו כנראה מפשטות לשונו, וזה היפוך המציאות כמ"ש הריטב"א והרדב"ו דא"א לישן רוב גופו בפחות מג"ט, ועכצ"ל או דגם הוא כונתו כששוכב על צידו וכמ"ש הרדב"ו, או דכונתו דהאויר מתפשט על רוב גופו בצירוף חתיכות מעט כאן ומעט כאן, והנה הרמ"א העתיק דברי הרא"ש והר"ן, ולפימ"ש לכאורה דברי שניהם בקנה אחד עולים, בין אם נפרש דאירי כששוכב על צידו, או ע"י צירוף חתיכות הוי רוב גופו, ולמה העתיק פ"י שניהם, וגם ק"ל מה דנקט הרמ"א ראשו ורובו, דהרי מפורש בר"ן דראשו לחוד סגי, ואם כונתו ג"כ בו"י המחלק וסגי בראשו לחוד, וזה הוסיף על דברי הרא"ש חידוש כזה ה"ל לו לפרש וצ"ע, ויעו"ש במשנה ברורה ס"ק י"ב.

העולח לדעתי לדינא דבאויר פחות מטפח אין חשש כלל ובטפח בעינן דוקא שיתפשט על רוב גופו ע"י צירוף חתיכות מגופו, או ראשו לחוד עכ"פ, או כששוכב על צידו ונמצא רוב גופו תחת האויר בלא"ה אין חשש כלל לישן תחתיו.

ישראל זאב מינצברג

הפסק אויר: סוכה שהסכך שלה מופסק ע"י אויר, ישנו חילוק בין אם יש ברוחב האויר שלשה טפחים לאין בו שלשה טפחים, שאם האויר פחות משלשה, אינו פוסל את הסוכה, אלא שבאופנים מסוימים אין לשבת תחת האויר (כפי שיבואר בסעיף ח). ואם יש באויר שלשה טפחים, לפעמים הוא פוסל את הסוכה, ודבר זה תלוי היכן הוא ממוקם (כפי שיבואר בסעיף י).

← אויר פחות משלשה טפחים

ח. סכך שיש בו הפסק אויר פחות מרוחב שלשה טפחים [ורובה מסוככת כדין²⁴], הסוכה כשרה מדין לבוד, ואף החלק של האויר מצטרף לשיעור סוכה²⁵. אמנם ישנם שני אופנים שאין לשבת תחת האויר: א. אם הוא מחזיק רוב ראשו או רוב גופו. ב. אם האויר חוצה את כל הסוכה והוא ניכר²⁶.

24. שאם בחציה יש אויר ובחציה סכך, פסולה, דהו"ל סוכה שחמתה מרובה מצלתה (כדלעיל פרק ז סעיף א). ואף אם יש שבעה על שבעה טפחים מכלל הסוכה שבו האויר מרובה, וחמתו מרובה מצלתו, יש להחמיר שלא לשבת באותו חלק אף שאין אויר שלשה טפחים במקום אחד (שם סעיף ב).

25. פי' שאף אם היא סוכה קטנה ואין בה שיעור סוכה מבלעדי אותו אויר, הרי הוא מצטרף לשיעור סוכה והסוכה כשרה (שו"ע סימן תרלב סעיף ב, מגמ' יט. זה מצטרף ואין ישנים תחתיו). ובביאור הדבר שאויר פחות משלשה אינו פוסל, הסתפק בחידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם (פ"ה הי"ט ד"ה והנראה) אם הוא מדין לבוד (שאויר שלשה אינו פוסל) או שהוא דין בשלשה טפחים שפחות מכך אינם חולקים מקום לעצמם ואינם פוסלים, והוכיח שהוא מדין בשלשה טפחים אינם חולקים מקום לעצמם ואינם פוסלים, שאל"כ מה מקשה הגמ' (יט.) על סכך פסול פחות משלשה לא יהא אלא אויר ואויר פחות משלשה טפחים מי פסיל, והרי היא הלכה שנאמרה באויר שיחשב כמחובר מדין לבוד ואיך ניתן ללמוד סכך פסול מאויר, וע"כ שהוא דין בשלשה טפחים שאינם חולקים מקום לעצמם ובוה ניתן לדמות סכך פסול לאויר. ובגליונות החזו"א (שם) ביאר קצת באופן אחר, שנאמרה הלכה שנקבים דקים אינם מפסידים את המחיצות, וחכמים אמרו ששיעור קטנות הוא פחות משלשה שאינו חשוב [וכמו שאמרו בחקק ובתל פחות משלשה ברה"ר ועוד מקומות שפחות משלשה אינם שיעור חשוב], ולכן דימו סכך פסול לאויר ששניהם תלויים בחשיבות, ובשניהם פחות משלשה אינו שיעור חשוב לפסול את הסוכה.

26. בשו"ע וגמ' (שם) מבואר שאויר פחות משלשה אין ישנים תחתיו. והתחבטו הראשונים מאיזה שיעור אין ישנים תחתיו, שדבר פשוט הוא שאם יש משהו אויר, ישנים תחתיו, שהרי אין לך סכך שאין בו נקבים, ועוד שהרי סכך שצלתו מרובה מחמתו במשהו כשר אף שיש בו נקבים, ומשום כך למדו הר"ן (ט. ד"ה גרסינן) והריטב"א (יט. ד"ה רבי) שמדובר באויר שיש בו כדי להחזיק ראשו או רובו ובכה"ג אין ישנים תחתיו, והרא"ש (פרק א סוף סימן לה) ורבינו ירוחם (נתיב ח חלק א דף נו ע"ג) למדו דמיירי שהאויר מהלך על פני כולו ובכה"ג אין ישנים תחתיו,

ספר ק"ג פ"ג

הרב"ל ר' יצחק צבי שאול זצ"ל

מרווח בין חלקי סכך

ט. המסכך את נ

מחצלות, יש

את הסוכה²⁷.

החג, יש להניח

מחובר.

אויר ברוחב שלשה טפ

ל. היה הסכך מו

האויר חוצה א

שלש דפנות ו

והרמ"א (שם) הביא את שתי השיטות, ומשמע דקי"ל כתרוייהו להחמיר, ובין באויר שמחזיק ראשו או רובו בין באויר המהלך על פני כולה אין ישנים תחתיו, וכן מבואר בפוסקים בכמה מקומות שלדינא יש להחמיר כשתי השיטות.

והוכיח הביאור הלכה (שם ד"ה ואין) מהגמ' שם שמה שאין ישנים תחת האויר הוא מדאורייתא, וביאר ברבינו חיים הלוי על הרמב"ם (שם ד"ה ולפי"ו) שאף שהוא מצטרף לשיעור סוכה אינו יוצא בו, שאינו נחשב 'תוכו' של סוכה [וכן מה שנחלקו הראשונים (לעיל סעיף ב) אם ישנים תחת סכך פסול שלשה בסוכה גדולה, הוא משום שאפשר שאף שאינו פוסל אינו נחשב 'תוכו' של סוכה]. ובט"ז (סק"ד) כתב טעם לכך שאין ישנים תחת אויר פחות משלשה, ותמה עליו הקרבן נתנאל (פרק א סימן לו סק"ל) מי הכריחו לתת טעם על הלכה למשה מסיני אלו יותר משאר הלכה למשה מסיני עכ"ל.

ולגבי האופן הראשון שהאוייר מחזיק ראשו או רובו, כתב המ"ב (סקי"א) בשם הר"ן (ט. ד"ה גרסינן) והריטב"א (יט. שם ד"ה ורבי) שאף אם מחזיק ראשו או רובו אין ישנים תחתיו [כן הגרסא בספרים דידן ובדרכי משה, אולם יש גורסים ראשו ורובו]. וגופו הוא אפי' רוב גופו, שהלשון הוא רובו שזהו רוב גופו, והיינו רוב גובהו כולל הרגליים למעט הראש (כדלהלן פרק טז סעיף כח). וכן לגבי ראשו מבואר בריטב"א שם שאפי' רוב ראשו, וכן מבואר בחזו"א (סימן קמד סק"ה ד"ה נמצא), ובסוכה כהלכתה (הוספות ותיקונים לעמוד 144) הביא ראייה לכך מבית המנוגע שמוכא במשנה (נגעים פ"ג מ"ח) שנטמא אם נכנס ראשו ורובו לבית, ובע"כ שהיינו רוב ראשו, שהרי בגמ' (שבועות יז:) מבואר שאם נכנס לבית דרך אחוריו, אם נכנס כולו טמא, ואם נכנס חוץ מחוטמו טהור, שכיון שאינו דרך ביאה צריך שכולו יכנס לבית, ומשמע שאם היה זה דרך ביאה, היה טמא, וקשה והרי לא נכנס כל ראשו שחוטמו חוץ לבית, ומוכח שאין חוטמו מעכב, והיינו משום שאין הכוונה לכל ראשו אלא לרוב ראשו, ואולי יש לדחות שאף אם הכוונה בראשו לכל ראשו, אין החוטם בכלל, אלא חוטם דינו כשאר אברים ודו"ק. [ומה שיש להקשות איך שאר הסוכה כשרה והרי נמצא שאינו יושב במקום שיש בו שבעה על שבעה, יתבאר בפרק יב הערה 9].

ולגבי האופן השני שהאוייר מהלך על פני כולה, ביאר בערוך השלחן (סעיף ה) שאין ישנים תחתיו משום דמינכר טובא, ולפי"ו אם האויר דק מאד ואינו ניכר אף אם מהלך על פני כולה, ישנים תחתיו, וכ"כ באור לציון (פרק כו סעיף ה) ומועדים וזמנים (תלק ו סימן עא). אולם מה שהקל בשו"ת שארית ישראל (סימן כח) אם אין באויר טפח קשה להקל בזה, וכל שיש באויר חסרון הניכר, אין לשבת תחתיו (שם).

וישנה קושיא גדולה על האופן השני שאין ישנים תחת אויר המהלך על פני כולה אף כשאין בו כדי ראשו או רובו, דאטו מי גרע ממי שיושב בסוכה ומקצתו חוץ לסוכה או תחת סכך פסול שלכאורה די בכך שרוב ראשו ורוב גופו בסוכה, ומדוע יגרע אם יושב רובו תחת סכך ומקצתו תחת אויר. ואין להוכיח מהרא"ש ורבינו ירוחם שאין לשבת תחתיו, שאפשר להסביר דבריהם באופן אחר, שהם מדברים באופן שיושב ראשו או רובו תחת האויר, ואולי לדעתם אם אין האויר מהלך על פני כולה יכול לשבת תחתיו אף כשראשו ורובו תחת האויר, וכל הפסול הוא אם ראשו ורובו תחת האויר וגם הוא מהלך על פני כולה. ויש לסייע לכך מהחיי אדם (כלל קמו ס"ט) ודרך החיים (סימן קע אות יא) שלא הביאו אלא שלא יהא ראשו ורובו תחת האויר ולא כתבו שיש פסול באויר המהלך על פני כולה, והיינו משום שמאחר שהחמירו רר"י

ורביטב"א שאין לשבת ב ורבינו ירוחם, שגם הם אינם נראים כן, אלא ש ורובו, שהרי כתב או ע כולה מיירי כשאין כדי קמד סק"ה ד"ה נמצא), או לסוכה וצ"ע.

אוייר שיש באורכו שב שאינו מהלך על פני כו פוסקים נראה שדוקא א תחתיו, וכן מסתבר לפי שזהו דוקא אם האויר ניכר. ולמעשה מסתבר החשש באויר המהלך כדי ראשו ורובו אינו ב 27. שאף אם רוחב טפחים, אם הוא מהלך ניכר, אין לשבת תחתי מותר לשבת תחתיו (כמו קודמת).

28. כגון שאין לסוכה והאויר חוצה אותה לז

מרווח בין חלקי סכך

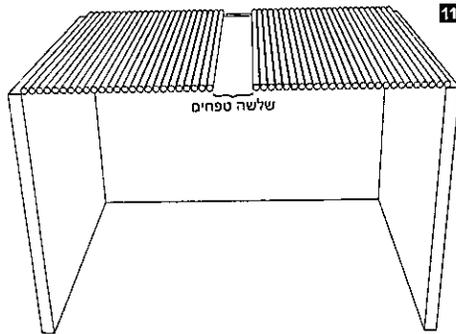
ט. המסכך את סוכתו בפלפונים, בקנים, בקרשים צרים או בשתי מחצלות, יש לשים לב שלא יהיה ביניהם רווח אויר הניכר החוצה את הסוכה²⁷. אם יש רווח כזה, או שעלול להיווצר רווח כזה במשך החג, יש להניח סכך בכיוון הנגדי של הסכך כדי שתמיד יהיה כולו מחובר.

אויר ברוחב שלשה טפחים

י. היה הסכך מופסק באמצעו באויר שיש ברוחבו שלשה טפחים, אם האויר חוצה את הסוכה מקצה לקצה, לעתים נוצר מצב שאין לסוכה שלש דפנות והיא נפסלת [אופנים אלו יתבארו בהערה²⁸]. ואם אין

ורטיב"א שאין לשבת באופן שראשו ורובו תחת האויר, שוב אין מקום להוסיף את הרא"ש ורבינו ירוחם, שגם הם מייירי רק באופן שראשו ורובו תחת האויר. אמנם פשוט דברי הרמ"א אינם נראים כן, אלא שאויר המהלך על פני כולה אין ישנים תחתיו אף כשאין בו כדי ראשו ורובו, שהרי כתב או שיש בו כדי ראשו ורובו, ומשמע שהרישא של אויר המהלך על פני כולה מייירי כשאין כדי לעמוד ראשו ורובו, וכן הלשון בעוד אחרונים, וכן כתב החזו"א (סימן קמד סק"ה ד"ה נמצא), אולם הסברא בכך קשה, דמאי שנא מהיושב רובו בסוכה ומקצתו חוץ לסוכה וצ"ע.

אויר שיש באורכו שבעה טפחים. בחזו"א (סימן קמד סק"ה ד"ה נמצא בסוגריים) הסתפק באויר שאינו מהלך על פני כולה אבל יש באורכו שבעה טפחים אם ישנים תחתיו, ומסתימת שאר פוסקים נראה שדוקא אויר המהלך על פני כולה אין ישנים תחתיו, אבל על פני חלקה ישנים תחתיו, וכן מסתבר לפי הטעם הנ"ל שכתבו הפוסקים שכאשר האויר על פני כולה הוא ניכר, שזהו דוקא אם האויר חוצה את הסוכה, אבל אויר שבעה טפחים בסוכה גדולה אינו כל כך ניכר. ולמעשה מסתבר להקל כסתימת הפוסקים, שגם החזו"א רק הסתפק בדבר, ועוד שכל החשש באויר המהלך על פני כולה שאין בו

כדי ראשו ורובו אינו ברור כדלעיל.¹¹
27. שאף אם רוחב האויר פחות משלשה טפחים, אם הוא מהלך על פני כולה וגם הוא ניכר, אין לשבת תחתיו, אבל אם אינו ניכר, מותר לשבת תחתיו (כמבואר בסעיף הקודם ובהערה קודמת).

28. כגון שאין לסוכה אלא שלש דפנות, והאויר חוצה אותה לאורכה [ציור 11], שאז לכל צד אין שלש דפנות. אבל אם האויר חוצה

תפ

ה. שאלה. האם אפשר לאכול או לישן בסוכה במקום שיש מעליו חלל אויר. תשובה. אף שאויר פחות משלשה טפחים אין פוסל בסוכה, מכל מקום אם האויר מהלך על פני כל הסוכה באופן שניכר החסרון, או אף שאינו מהלך על פני כל הסוכה, אך יש אויר באורך ראשו או רובו של אדם, אין ישנים או אוכלים תחת אותו אויר.

ה. וכן אם אין האויר על פני כל הסוכה, אם אורכו כאורך ראשו או רובו, אין ישנים תחתיו. ואמנם בשו"ת שארית ישראל סימן כ"ח כתב שכל שאין ברוחבו טפח אין לאסור לישן תחתיו אפילו הולך על פני כל הסוכה, ע"ש בדבריו בזה, אך לא הביא ראיה ממש לדבריו, ואינו מוכרח, ויש לחוש שכל שניכר חסרון אויר אין ישנים תחתיו.

והדבר מצוי באותם המסככים בפלפונים, וכפי שנתבאר לעיל בפרק כ"ד תשובה ט"ו שהמנהג לסכך בפלפונים, ומצוי שהם מהלכים מקצה לקצה של הסוכה, ויש שם אויר על פני כל הסוכה. ועל כן, אם הפלפונים סמוכים ממש זה לזה שפיר דמי, אבל אם הם רחוקים בכדי שהאויר ניכר שם, יש להניח מעט סכך לרוחב, כדי לשבור האויר שביניהם.

ואין שיעור לסכך ששובר פסול אויר, ואף פס דק מאוד של סכך מהני לענין זה. ועל כן אף שאויר ג' טפחים המפסיק את הסוכה לשנים ואין שיעור הכשר סוכה עם דפנות במקום אחד פוסל את הסוכה, אם יש שם אף רצועה דקה של סכך העוברת שם, כבר לא חשיב אויר ג' טפחים, והסוכה כשרה.

ואגב אורחין יש לכתוב כאן הערה קצרה. דהנה סוכה שהאורחין והסיכוך שוין זה לזה מחצה על מחצה, הוא פלוגתא בין רש"י לר"ת בסוכה דף כ"ב ע"ב, ע"ש. והתוס' בב"ב דף קס"ז ע"א ד"ה ומשוי מבארים ששיטת ר"ח מוכרחת כדעת ר"ת, דכיון שלגירסתו איסתרא קטן מזוזא, אי אפשר לפרש הך דסוכה דף כ"ב ע"ב כפירוש רש"י. וקצת היה אפשר לדחות, דדברי ר"ת המה לענין השווי, דאיסתרא פחות בערכו מזוזא, אבל אכתי אפשר שלענין גודל הוא גדול יותר, ונאפשר שבעוביו הוא דק הרבה מהזוזא, אבל הקוטר שלו גדול יותר, ותוס' הבינו בדברי ר"ח שגם בגודלו הוא פחות מן הזוזא, ועל כרחך מוכרח שיפרש כר"ת.

סוכה סימן ב' אות ט"ז שהביא פוסקים שאסרו בזה, ע"ש. וראה גם בשו"ת פנים מאירות ח"א סימן ס"א ובשו"ת ארץ צבי סימן מ"ח, ע"ש. ועל כן יש להמנע מזה, ואין לעשות דופן עקומה אלא באותו גובה של הסכך, אבל לא כשהוא גבוה או נמוך יותר.

תפ

ה. בשו"ע בסימן תרל"ב סעיף ב' כתב, אויר, בין בגדולה בין בקטנה שוים, דבין כאמצע בין מן הצד בג' טפחים פסולה, בפחות מג' כשרה, ומצטרף להשלים הסוכה, ואין ישנים תחתיו. וכתב הרמ"א שם, ודוקא שהולך על פני כל הסוכה או שיש בו כדי לעמוד בו ראשו ורובו, אבל בלא"ה מותר, דהא אין סוכה שאין בה נקבים נקבים. וכתב במ"ב שם שבר"ן איתא ראשו או רובו. וכתב הט"ז שם ס"ק ד', דהא דחמיר בסוכה קטנה אויר מסכך פסול לענין ישנים תחתיו, וכן לענין סוכה גדולה פסול אויר בג' וסכך פסול בד' טפחים, משום שבאויר נראה לעין טפי ההפסק בסכך ממה שנראה בסכך פסול. והביאוהו האחרונים.

והנה צריך ביאור מדוע אויר ההולך על פני כל הסוכה אין ישנים תחתיו, הרי ראשו ורובו תחת הסוכה. (וראה מש"כ בחזו"א סימן קמ"ד ס"ק ה', ע"ש. וראה גם בשו"ת הרדב"ז ח"ד סימן רמ"ו שכתב שמה שיש מחמירים שאין ישנים תחת אויר היא חומרא גדולה, שהרי ראשו ורובו תחת סכך כשר הוא ישן, שהרי ג' טפחים אין אדם ישן תחתיהם, אם לא נדחוק דאיירי בג' טפחים אויר והוא ארוך באורך אדם בינוני והוא ישן על צידו, שנמצא כולו ישן תחת אויר, וכהאי גוונא מסתבר טעם המחמירים). ונראה מכאן, שבאויר דמינכר חמיר טפי שאפילו במעט אויר אין ישנים תחתיו. (וראה גם בערוך לגר סוכה דף י"ט ע"ב תוד"ה טיט הנרוק). ומכל מקום נראה שאין לאסור מתמת כן אף בכל שהוא אויר, שכל שנכנס לסוכה ואינו רואה חסרון מצד אויר, אף שיש כל דהו אויר כיון שאינו ניכר ישנים תחתיו. אבל אם ניכר החסרון ויש אויר על פני כל הסוכה, אין ישנים תחתיו. (וראה גם בערוך השלתן שם סעיף

ספר אור לציון

תשובה ק

ברג"ל ל' כן ציון אלא שאם נצ"ח

דבריו בפרק ט"ו מהלכות שבת ובמ"מ שם ע"ש, וע"כ אי אפשר לומר מיגו מסוכה לשבת דשאני.

וא"ש הא דלא מהני לסוכה צורת הפתח למחיצה, שבסוכה הא דבעי מחיצות אינו להלק בעלמא, רק לחול עלה דין דירת עראי, ולא מצינו בית בלי מחיצות, רק הקילה תורה דסגי בשתים וטפה, אבל בלי מחיצות כלל אין עלה תואר בית אפילו עראי ושפיר לא מועיל ודו"ק היטב בכ"ז.

כשהדפנות בצדדין וגם אי יאריכו עד ג' טפחים לא יגיע לדופן מולו שקצר משהו אף דסמוך טובא לעריבו לא יועיל דלא אמרינו לזה באלכסון לבוד וד"ו צ"ב ומצוי טובא, ולא עיינתי עוד בהאי דינא, ולפי זה כה"ג צריכים לגזוע דוקא.

והרמב"ם השמיט מיגו דהוה דופן לסוכה הוה מועיל לשבת, ונראה שלשיטתיה אויל שמה"ת לא הוה רשות היחיד אלא בד' מחיצות, והיינו ג' וטפה וכמבואר

סימן ע"א

סכך בקנים או ענפים

ומיהו יש בזה חשש אחר, והיינו גם כשאינו בקנים קלועים אלא בקנים דעץ דקים וכמו שנהגו בעיר הקודש ועוד מקומות, הלוא מצוי שיש אויר משהו מפסיק בין הקנים, ואויר פחות מג' טפחים כשר ואין ישנים תחתיו, והיינו נמי שאין יושבים שם, וא"כ אין כל גופו בסוכה, והיינו כשאויר על פני כולו חסר בדפנות, ובלאו הכי אין כל גופו בסוכה, ונבאר בעזהשי"ת ענין אויר פחות משלשה בסוכה דכשר אבל אין ישנים תחתיו באר היטב.

בסוגיין (יט.) דסכך פסול אינו פוסל בסוכה קטנה אלא בשלשה טפחים מדין פסול היוצא מהסוכה נידון כמוהו, ומקשינו למה לן לזה הלכה דפסול היוצא נידון כמוהו והלוא אפילו אין סכך פסול כלל רק אויר כשר עד שלשה, ומסקינן שבאויר אין ישנים תחתיו וכאן מדין פסול היוצא ישנים תחתיו בסכך פסול, ובחידושי הגר"ח מבריסק זצ"ל תמה על הרמב"ם שהשמיט הדין שבאויר אין ישנים תחתיו או בסכך פסול לשיטת התוס', והרמב"ם השמיט עיקר הדין שכשר ואין ישנים תחתיו.

ומבאר דפחות משלשה אויר שאינו פוסל יש בזה תרי טעמי: ראשית מדין לבוד, ועוד גם בלי לבוד, לגבי הסכך גופא פחות משלשה אינו חולק הסוכה, וכן מוכח בגמרא דמקשינן בסכך פסול פחות משלשה, למה צריך הלכה דפסול היוצא נידון כמוהו, נימא דהוה כמו אויר, ואי באויר פחות משלשה אינו פוסל רק מדין לבוד לא שייך בסכך פסול שמפסיק, רק הלכה מיוחדת בסכך דאויר פחות משלשה אינו פוסל, והא דצריך לדין לבוד היינו דצריך נמי בסכך מחובר הכל לדפנות, ומדין לבוד כל הסכך מחובר לדפנות, ולפי זה ל"ק על הרמב"ם, דמקשינן בסכך פסול פחות משלשה בלי דין פסל היוצא, פחות משלשה גם באויר אינו פוסל, ומסקינן

בזמן האחרון מצוי שאין מסככין בענפי אילנות, שאינם מצויים בכל מקום כ"כ (ואפשר נמי שמוכרים גזול או בייאוש שלא מדעת) וע"כ מסככין בקנים קלועים שנעשו לסיכוך שכשרים ועומדים מדי שנה בשנה, או בקנים דקים שאין רגילים לסכך בהו וע"כ אין בהו גזרת תקרה.

אמנם בסכך קלוע כמחצלת יצא הגאון רבי אלעזר משה הורו"ץ זצ"ל (הגאב"ד דפינסק) בספרו אהל משה ח"ב שנדפס מחדש לאסור (סימן י"ז), וטעמו שיש בכל מחצלת גזרת תקרה, ואף שבגמרא (יט) מפורש שאם עשאה לסיכוך כשרה, מבאר ע"פ הסוגיא לעיל (טו.) שרב אמי פוסל אפילו בבלאי כלים ומייתי ממחצלת הרי דמיירי דומיא דבלאי כלים והיינו כשסתור המחצלת שאין גזירת תקרה, אם נעשית לסיכוך שלא קיבלה מעולם טומאה מסככין בה, אבל בעודה מחצלת פסולה לסכך משום גזירת תקרה בכל אופן, ובלאו הכי פוסל נמי כשיש כ"ה קנים דגזרינן כמו בחבילי עצים בסוכה (יב.) משום גזירה דתעשה ולא מן העשוי, הכא נמי במחצלת עם כ"ה קנים יש לאסור מהאי טעמא, וא"כ אין להתיר במחצלת קלועה כלל דדומה לתקרה ומשום גזירה כמ"ש.

ולע"ד דבריו צ"ע דכשהו"ל גזרו גזירת תקרה אפילו אין היום הגזירה נשאר לעולמים, והיינו כשגזרו וכגון בקנים של ד' טפחים אף אי אין מסככין בהו היום נשאר הגזירה, אבל כאן ממין כשר ואין ד' טפחים כאחד לא מצינו שגזרו בהו, וא"כ למה לן להוסיף כן מדעתינו וכן גזירה דחבילי קנים היינו בחבילות שנעשו נמי לייבש ולכן גזרו ולא כה"ג, וכללל היא שאין להוסיף גזירות אלא מה שגזרו חז"ל, ואם לא אסרו בזה משום תקרה, וגם אין מסככין כה"ג בזמנינו, למה לן לאסור, וא"כ יש למקילין לסמוך בזה ובפרט בדרבנן דגזירת תקרה.

76

ספר מחצית וזמנים חלק י"א
ברג"ל ר' יצחק אלנבוך זצ"ל

מועדים

מצות סוכה סימן עא

וזמנים

קיט

שמדין פחות משלשה אינו פוסל אבל מצטרף ואין ישנים, וצריך דין פסל היוצא זהוה כמוהו, ומעכשיו גם באויר ישנים דמגין על כל הסוכה ופסל היוצא כמוהו, ולבוד צריך באויר רק לחבר הדפנות וכמ"ש ודבריו מאירים.

ולכאורה דבריו תמוהין דלמה צריך הלכה מיוחדת שפחות מג' אינו פוסל באויר, והלאו לשיטתו מדין לבוד דוקא הדפנות מועילים לסכך ואויר אינו מפסיק, ומדין לבוד לחוד נימא דסגי שאין הפסק בסכך ולמה לן הלכה מיוחדת שפחות מג' טפחים אינו פוסל בסכך, ועיין היטב בחזון יהזקאל על ההוספתא פ"ב דסוכה מה שדן בדברי הגר"ח זצ"ל ובשיטת הרמב"ם.

ונראה שכוונת הגר"ח זצ"ל עמוק, ולדבריו לבוד מועיל שאין שם פירצה והוה כסתום, אבל אין שם סכך כשר, וא"כ לגבי הפסק בין הסכך לדופן אמרינן שיש בזה דין לבוד והאויר אינו מפסיק, אבל אין שם סכך כשר וא"כ אין שם גופא הכשר סוכה, וע"כ אמרינן שיש עוד הלכה דפחות מג' אינו הפסק בסכך גופא, אבל א"כ אין ישנים תחתיו, משא"כ כשגתחדשה הלכה דפסל היוצא מהסוכה נידון כמוהו שרינן נמי לישב תחתיו וא"ש.

ולפי זה נראה שפסל היוצא מן הסוכה נידון כמוהו, היינו כשאין הפסק כמו אויר או סכך פסול, אין דנין בכל מקום אם יש שם סכך, רק בכל הסוכה כולה אם צילתה מרובה ישנים תחתיו, וא"כ שפיר אינה הלכה בסכך פסול אלא גם באויר דכשאין הסוכה חלוק אין צריך בכל מקום סכך דתלוי בסוכה כולה וכמ"ש.

ונלע"ד בזה דבר חדש, ויתבאר מזה לדינא בנידון דידן, דשיטת רש"י שאויר כשר ואין ישנים תחתיו, והיינו טעמא שסכך צריך בסוכה מפני שני טעמים, ראשית צריך בסוכה סכך, שבדפנות לחוד בלי סכך הוה מחיצות לחוד ואין עלה שם סוכה, ועוד צריך בסוכה צילתה מרובה אפילו משהו ובלאו הכי פסול, וזהו שיטת רש"י גופא להלן כב: שפרוץ כעומד לא מועיל בסכך, ואף שלענין הסכך גופא סגי וכמו במחיצות שפרוץ כעומד, כיון שחמתה מרובה למטה פסול.

ולפי זה יתבאר שיטת רש"י, שאם יש בסוכה אויר פחות משלשה טפחים אף שאינו מפסיק אסור לישב שם, והיינו טעמא שחמתה מרובה למטה, אבל נראה דמיירי בסוכה כשרה שצילתה מרובה לבוד, וכה"ג כשיש פחות משלשה חמתה מרובה למטה ושמה פסול, אבל כשהסכך סמיך ומביא צל מרובה, אף שיש אויר משהו לא יביא בזה חמה למטה, וא"כ כשר וישנים שם לכ"ע.

וזהו כוונת התוס' שתמהו על רש"י אי אויר משהו כמו נקבים פוסל, היאך אפשר לשבת בסוכה, וכונתם כשבצמצום צילתה מרובה בכל הסוכה שכשר, היאך מכשרינן לו לישב, והלאו אפשר דדוקא שם חמתה מרובה, ודחו בזה שיטת רש"י, או תירצו שפוסל רק באויר על פני כולו, אבל בכל סוכה שצילתה סמיך, אויר משהו אינו פוסל לכ"ע כמ"ש.

ומעתה אין שום חשש בסוכות שלנו בקנים אף שיש אויר משהו על פני כולו, שהרמ"א פוסק שאין ישנים תחתיו (תרל"ב ס"ק ב) באויר על פני כולו, או בראשו ורובו דפוסל מיירי כשצילתה מרובה במשהו שניכר למטה, פוסל כה"ג דוקא, אבל כשלא ניכר למטה כשר בכל אופן, ומגילא כשמסכך בקנים אף שיש משהו מפסיק, הקנים עב וסמיכי ומגינים, ובסוכה גופא אין חמה, וכה"ג לכ"ע כשר גם בסוכה למטה כמ"ש.

ומתיישב בזה עיקר שיטת רש"י שאויר פוסל ולא אמרינן לבוד, וקשה הלא עומד מרובה, רק עומד מרובה מועיל במחיצות או סכך ולא לדין צל למטה וכמ"ש, אבל כשצל למטה אם רובו עומד מהני ואין לחוש כלל והדברים נכונים בעזה"ש.

ומיהו לאחרי שבארתי כל זה, מצאתי בתוס' עירובין (י: ד"ה עור) דלא כדברינו, שמפרשי בעור העטלא ויש נקב באמצע אינו מפסיק דמצטרף, ומ"מ שם גופא אין טומאה, והדין כמו אויר בסוכה שכשר ואין ישנים תחתיו ע"ש, וקשה הלאו החם לדברינו הלכה מיוחדת בצל, שרובו לא מועיל ליהוי כולו סתום, אבל מצד הסכך גופא מועיל, וא"כ לא שייך בטומאה דלא אמרינן לבוד ותלוי במחיצה דאתל גופא, וע"כ הא דאין ישנים תחתיו יסודה דשם גופא אינה סוכה, ולכן מפסיק בכל אופן אף שלמטה צילתה מרובה שאין סכך באותו מקום וצ"ב.

תבוא מדברינו שהעיקר שאין לחוש כלל למשהו אויר כשהסכך סמיך אפילו על פני כולו, ומ"מ המחמיר כשמסכך בקנים, ומוסיף ג"כ סכך, שלא יהיה משהו אויר לחוד על פני כולו תע"ב, וכמו שהבאנו שכן שיטת התוס', ובלאו הכי ראיתי אצל כמה גאוני ישראל זצ"ל וצדיקים שדקדקו להרבות מאד בסכך, וכשנסתפקתי אולי מרבין יותר מדאי עד שאין גשמים יורדין, העירו שאפילו בכפל מזה אין חשש שסחף גשם תמיד יעבור, ועל הא שצריך בסוכה כוכבים נראים סגי באיזה מקום בצד (והוסיפו שרצונם בזה שכל הגוף ממש בלי משהו אויר חוצץ בתוך הסוכה אף אי כשר כשרובו בסוכה, הלאו לרש"י במקום שלמעלה אויר

אינו סוכה ואין ישנים שם, וא"כ אין כל הגוף ממש בסוכה, דהיינו צילא דמהימנותא, וע"כ דקדקו להעיב בסכך שמכוסה

לגמרי, וכל הגוף ממש תחת סוכה), אבל מדינא לע"ד כשר וכמש"ג.

סימן ע"ב

הסכך והפנות

ראיתי דבר חדש מהגאון רבי חיים מברסק זצ"ל בגדר פסול גזל בסוכה ולולב, שמביא קושיית הרא"ש על הרמב"ם (פ"ו דסוכה הלכה ט"ו) שפוסק שעצי דפנות אסורין בהנאה, ותמה הרא"ש הלא כל דיני סוכה כגון פסולת גורן ויקב בסכך דוקא, ומגלן שגזל פוסל גם בדפנות, והסביר הגר"ח זצ"ל שבסוכה מפורש בסוגיא (לא) שאם קרקע נגזלת, אפילו הקרקע גזולה פסליגן בסוכה, ולא אמרינן שהפסול רק בסכך, והיינו טעמא שגזל אינה פסול בסוכה גופא רק בקיום המצוה שאין יוצאין בגזל, וע"כ זה החילוק דדבר המקבל טומאה פסול בסוכה, ולכן אינו אלא בסכך, משא"כ גזל עיקרה בקיום מצות סוכה, וכיון שמקיימין המצוה גם בדפנות יש בזה פסול גזל, וכן האסור הנאה דילפינן מחגיגה היינו במה שמקיימין מצות סוכה ושייך פסול גם בדפנות ול"ק קושיית הרא"ש.

אם סיכך ברשות הרבים נמי פסליגן והיינו טעמא שמתקיים גם בקרקע הסוכה המצוה, והוא הדין לענין אסורי הנאה, כיון שיסודה בקיום המצוה, אסור להשתמש בקרקע הסוכה לאוצר וכדומה אלא לצרכי דירתו כל שבעה לבד, וזהו חידוש גדול והאחרונים העירו בדין זה.

ומיהו בט"ו (תרל"ח ס"ק ג) שאין אסור הנאה בסוכה אלא כשמבטלה מקדושתה, אבל כשמשתמשים בה גרידא אין אסור, וא"כ כאן שאינו מבטלה אין אסור, אבל דבריו אינם לכ"ע ע"ש גופא, וצ"ל שתנאי אינו מועיל בסכך ודפנות דוקא שמבטלה מקדושתה, אבל בקרקע כשאינו מבטלה מקדושתה התנאה מועיל, וסתמא כהתנה דמי וד"ו חידוש הוא, וא"כ למעשה בלאו הכי אין אסור שימוש בקרקע הסוכה בחג.

ומביא ראייה שגזל פסול במצוה ולא בחפצא, שבמקדש מבואר ברמב"ן במלחמות (רפ"ג) שאין צריך לכס כל שבעה, והיינו טעמא שמצות ושמתחם כל שבעה ומצות לקחתם לכם שתי מצות, ובמקדש בעינן ד' מינים, וכל הפוסל בדי מינים פוסל במקדש כל שבעה, אבל גזל עיקרה בקיום המצוה דלקחתם לכם ולא בגוף החפצא, וא"כ כל שבעה שמצוה אחרת שפיר אין פסול בגזל ודבריו נעימים.

וביותר נלע"ד עוד לענין מה שנסתפקנו, בסכך כשר כשיעור צילתה מרובה ושם ג"כ קנים דגול בשיעור צילתה מרובה מהו הדין, שלגבי אילן שצילתה מרובה אף שהסכך כשר צילתיה מרובה מפורש בפוסקים דפסול ולענין גזל לא נתבאר, ולפי דרך הגר"ח זצ"ל שגזל אינו פסול בחפצא דסוכה רק בקיום המצוה שאין לקיימה בגזל, כיון שבעצם גם הגזול סכך כשר, ויש שיעור לסוכה בה לקיים בה המצוה יוצא, ולא הוה נמי מצוה הבאה בעבירה שאין המצוה העבירה וכמבואר בראשונים רפ"ג ודו"ק היטב בכ"ו.

ולפי דבריו לכאורה יוצא חידוש פלא לדינא, שקרקע הסוכה יש בזה פסול גזל אי נגזלה וכמבואר בגמרא שלר"א

סימן ע"ג

פחות משהו פרוטה בסוכה

בסוכה (כו:): מפרש רש"י שלרבנו ע"כ לא בעינן בסוכה שתהא לכם כמו בלולב, דכתיב בסיכות חשבו שבעה ימים כל האזרה בישראל ישבו בסוכות, והיינו שכל ישראל ראויים לסוכה אחת ואי אפשר שיהא לכולם שוה פרוטה וע"כ לא צריך לכם ע"ש, ומבואר חידוש פלא שאם אין בו שוה

פרוטה לא נקרא לכם, ותמה במנחת חינוך שא"כ אין יוצאין מצות ערבות שאינו לכם שאינו שוה פרוטה, וכן מצה אין יוצאין שאינו שוה פרוטה והניח בקושיא. ולע"ד נראה דל"ק דמצות סוכה שאני שצריך דירה לשמש בו עראי לאכילה ושינה בבעלותו, וכשאינו בו שוה